

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR: BOSHLANG'ICH TA'LIMDA ULARNING O'RNI VA AMALIYOTDA QO'LLANILISHI

Toxirova Marjona Murodali qizi

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti, 3-kurs talabasi

Yo'nalish: Boshlang'ich ta'lim

Anotatsiya: Mazkur maqolada tanqidiy nazar, tahliliy tafakkur va innovatsion g'oyalarning boshlang'ich ta'lim tizimidagi o'rni hamda ularning amaliyotda qo'llanilishining ahamiyati yoritilgan. Tanqidiy va tahliliy tafakkur o'quvchilarning mustaqil fikrlash, muammolarni tahlil qilish va samarali qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Shuningdek, innovatsion yondashuvlar orqali bolalarning ijodiy tafakkuri va ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshirish mumkin. Maqolada ushbu tushunchalarning nazariy asoslari, o'qitish metodlari va zamonaviy ta'lim texnologiyalarining o'quv jarayonida qo'llanilishi tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: tanqidiy tafakkur, tahliliy tafakkur, innovatsiya, boshlang'ich ta'lim, zamonaviy pedagogika

Аннотация: В данной статье рассматривается роль критического взгляда, аналитического мышления и инновационных идей в системе начального образования, а также их практическое применение. Критическое и аналитическое мышление помогает учащимся развивать навыки самостоятельного мышления, анализа проблем и принятия эффективных решений. Также инновационные подходы способствуют развитию творческого мышления детей и повышению их интереса к учебному процессу. В статье анализируются теоретические основы этих понятий, методы обучения и применение современных образовательных технологий в учебном процессе.

Ключевые слова: критическое мышление, аналитическое мышление, инновация, начальное образование, современная педагогика

Annotation: This article examines the role of critical perspective, analytical thinking, and innovative ideas in the primary education system, as well as their practical application. Critical and analytical thinking help students develop independent thinking skills, analyze problems, and make effective decisions. Additionally, innovative approaches contribute to the development of children's creative thinking and increase their interest in the learning process. The article analyzes the theoretical foundations of these concepts, teaching methods, and the application of modern educational technologies in the learning process.

Keywords: critical thinking, analytical thinking, innovation, primary education, modern pedagogy

KIRISH. XXI asrda jamiyat taraqqiyoti uchun eng muhim ko'nikmalardan biri tanqidiy va tahliliy tafakkur qilish qobiliyatidir. Xususan, ta'lim tizimi bu jarayonda muhim rol o'ynaydi. Boshlang'ich ta'lim bosqichi esa bolalarning tafakkurini shakllantirish va ularni mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida tarbiyalashda asosiy poydevor hisoblanadi. Shu sababli, pedagoglar tanqidiy nazar, tahliliy tafakkur va innovatsion yondashuv metodlarini o'quv jarayoniga samarali integratsiya qilishlari zarur. Ushbu maqolada ushbu tushunchalarning nazariy asoslari, boshlang'ich ta'limdagi o'рни va ularning amaliy qo'llanilishi muhokama qilinadi.

1. Tanqidiy nazar va tahliliy tafakkur tushunchalari

Tanqidiy fikrlash – bu ma'lumotlarni shubha ostiga olib, ularga asosli tahlil qilish orqali mantiqiy xulosa chiqarish jarayonidir (Paul & Elder, 2014). Tahliliy tafakkur esa insonning mavjud ma'lumotlarni tahlil qilish, ularni ajratib ko'rsatish va sabab-oqibat aloqalarini anglash qobiliyatini anglatadi. Ushbu ko'nikmalar bolalarda mantiqiy fikrlash, qaror qabul qilish va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Boshlang'ich ta'limda ushbu tafakkur turlarini rivojlantirish o'quvchilarga quyidagi imkoniyatlarni beradi:

- Ma'lumotlarni tahlil qilish va solishtirish;
- O'z fikrini asoslab bera olish;
- Alternativ yechimlarni topish;
- Turli qarashlarni tanqidiy baholash.

2. Boshlang'ich ta'limda tanqidiy va tahliliy tafakkurni shakllantirish metodlari

Pedagogika sohasida ko'plab tadqiqotchilar tanqidiy va tahliliy tafakkurni rivojlantirish bo'yicha turli metodlarni ilgari surganlar (Vygotsky, 1978; Bloom, 1956). Boshlang'ich ta'limda quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

2.1. Savol berish va muammoli vaziyatlar yaratish

O'qituvchi o'quvchilarga faqatgina faktlarga asoslangan savollar bermasdan, ularni tahliliy tafakkurga yo'naltiruvchi savollar ham berishi kerak:

- “Bu hodisa nega sodir bo'ldi?”
- “Sizningcha, boshqa qanday yechimlar mavjud?”
- “Agar shunday bo'lsa, nima sodir bo'ladi?”

2.2. Muammoli ta'lim metodidan foydalanish

Dewey (1910) tomonidan ilgari surilgan muammoli ta'lim konsepsiyasiga ko'ra, o'quvchilar muammoga duch kelganlarida, uni hal qilish uchun izlanish va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Masalan, dars jarayonida real hayotiy muammolar taqdim etilib, o'quvchilardan ularni hal qilish strategiyalarini ishlab chiqish so'ralishi mumkin.

2.3. Munozaralar va bahs-munozaralar

O'quvchilarni ikki yoki undan ortiq guruhlariga ajratib, biror mavzu bo'yicha fikr bildirishga undash ularning tanqidiy tafakkurini rivojlantiradi. Bu metod orqali ular o'z fikrlarini asoslash va qarama-qarshi fikrlarni tahlil qilishga o'rganadilar.

3. Innovatsion yondashuv va g'oyalar: Boshlang'ich ta'limdagi o'рни

Innovatsion yondashuv – bu ta'lim jarayonida yangicha metodlarni qo'llash, o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish va ularni faol o'rganishga jalb etishdir.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

Bugungi kunda boshlang'ich sinf o'quvchilariga quyidagi innovatsion ta'lim texnologiyalari samarali qo'llanilmoqda:

3.1. STEAM ta'limi (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics)

STEAM modeli o'quvchilarning fanlararo fikrlashini rivojlantirib, ularni muammolarni hal qilishga o'rgatadi. Masalan, boshlang'ich sinflarda oddiy ilmiy tajribalar o'tkazish, muhandislik masalalarini hal qilish yoki kodlash asoslarini o'rgatish orqali bolalarda mantiqiy va innovatsion tafakkur shakllantiriladi.

3.2. O'yin orqali o'qitish

Gamifikatsiya (ta'lim jarayoniga o'yin elementlarini kiritish) bolalarning motivatsiyasini oshirib, ularning faol ishtirokini ta'minlaydi. Masalan, o'yin orqali muammoli vaziyatlarni hal qilish, rolli o'yinlar orqali turli vaziyatlarni tahlil qilish va xulosa chiqarish kabi usullar samarali hisoblanadi.

3.3. Raqamli texnologiyalar va virtual laboratoriyalar

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun moslashtirilgan interaktiv ilovalar va onlayn resurslardan foydalanish, ularning mustaqil o'rganish qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, bu yondashuv innovatsion fikrlash ko'nikmalarining shakllanishiga xizmat qiladi.

4. Amaliyotda qo'llanilishi va natijalari

Boshlang'ich ta'limda tanqidiy va tahliliy tafakkur, shuningdek, innovatsion yondashuv metodlarini joriy qilish natijasida o'quvchilar quyidagi ko'nikmalarga ega bo'lishadi:

Mustaqil fikrlash va tahlil qilish;

Muammolarni hal qilish va alternativ yechimlarni topish;

O'z fikrini mantiqiy asoslash va tanqidiy baholash;

Innovatsion g'oyalarni ilgari surish va amaliyotda qo'llash.

Xulosa. Boshlang'ich ta'limda tanqidiy nazar, tahliliy tafakkur va innovatsion g'oyalarni shakllantirish kelajak avlodning intellektual salohiyatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy pedagogika fanida ushbu ko'nikmalarni rivojlantirish uchun turli xil metodlar ishlab chiqilgan bo'lib, ularni o'quv jarayoniga to'g'ri integratsiya qilish o'qituvchilarning ustuvor vazifalaridan biridir. Shu sababli, o'qituvchilar tanqidiy tafakkurni shakllantirish bo'yicha samarali usullarni joriy qilish va innovatsion texnologiyalardan foydalanish orqali ta'lim sifatini oshirishga intilishlari lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bloom, B. (1956). Taxonomy of Educational Objectives.
2. Dewey, J. (1910). How We Think.
3. Paul, R., & Elder, L. (2014). Critical Thinking: Tools for Taking Charge of Your Professional and Personal Life.
4. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes.